

Елізабета Банку

* 1927

«Ми весь час були голодні. Щоранку, коли ми прокидалися, десятеро вже були мертві. Нам було нічого їсти. Було холодно»

Коли спалахнула війна, бомбували заводи. Тут було виробництво, була металева фабрика. Люди не знали, куди ховатися. Аби сховатися, ми швидко падали на землю, коли бачили, що лєтять бомби.

Невдовзі після першого травня ми мали йти до Бугу.

Десь на Трійцю нас уже вигнали. Тоді зібралися військове командування, перед яким ми мали вишикуватися. Жандарми сказали: «Йдіть! Рушайте в дорогу!» Та стояла поліція й пильнувала, щоби ми всі лишалися разом. Тоді нас повели під конвоєм до Бугу. Я ішла зі своїм батьком і сімома братами й сестрами. Два місяці були ми в дорозі. Жіночі гвалтували...

Час від часу приходили німецькі солдати і відтісняли нас від румун, аби проіхати на своїх танках. Це було жахливо, бо вони іхали на танках по людях. Ми були ще дітьми й тікали якомога далі, коли німці приїжджають звільняти дорогу. А хто барився, бо був заслабкий – то танки іхали прямо по них.

За місяць до того, як ми прийшли до Бугу, туди вже прибули євреї. Всіх їх убили й спалили. Коли ми прийшли, там ще лишилося близько десяти сімей. Вони кричали: «Нас вб'ють, нас вб'ють, звільніть нас!». Вони прогонували все, що завгодно. Одна жінка навіть говорила щось про канібалізм. Нам вона казала, підходить, ми нічого вам не зробимо. А тоді вже настала наша черга. Коли люди вмиралі, їх кидали за спільну могилу, поливали бензином і спалювали.

Коли ми прийшли до Бугу, в нас все забрали. Ми весь час були голодні. Щоранку, коли ми прокидалися, десятеро вже були мертві. Нам було нічого їсти. Мертвих стягали за шию в одну купу і теж підпaloвали.

Там, де ми були, росли соняшники. Хто міг, той рвав їх та ів насіння. Але тих, хто на цьому попадався, розстрілювали. Зі стебел тих соняшників ми розводили вогнище. Це були наші дрова.

Коли ми повернулися [до Румунії], в нас нічогісінько не було. В нас все забрали. На нас чекали угорці [представники угорської меншини у Трансильванії], вони дали нам житло, дали іжку. Та був серед них один такий злочинець, який після нашого повернення заявив, що відріправить усіх нас, циган, назад. Але тоді за нас заступилися інші угорці. Вони прийшли і сказали йому: «Йди звідси. Ти більше не можеш жити у нашому селі, забираїся». Його побили і він утік.

«Ми все время были голодны. Каждым утром, когда мы просыпались, десятеро были уже мертвые. Есть было нечего. Было холодно»

Когда началась война, заводы начали бомбить. Тут было производство, металлопрокатный завод. Люди не знали куда прятаться. Чтобы спастись, мы когда видели, что летят бомбы, быстро падали на землю.

Вскоре после 1 мая нам приказали отправляться на Буг. Где-то на Троицу нас уже выгнали. Мы должны были построиться перед военным командиром. Жандармы приказали: «Вперед! Отправляйтесь в дорогу». Была полиция, она следила, чтобы мы все были вместе. И затем нас повели под конвоем на Буг. Я шла с отцом и семью братьями и сестрами. Женщин насиловали...

Время от времени появлялись немецкие солдаты и оттесняли нас от румун, чтобы проехать на танках. Это было ужасно, они ехали на танках по людям. Мы были еще детьми и, когда немцы начинали освобождать дорогу, убегали как можно дальше. А кто медлил, потому что был слаб – танки ехали прямо по нем.

За месяц до того, как мы оказались на Буге, туда уже прибыли евреи. Всех их убили и сожгли. Когда мы пришли, там еще оставалось около десяти семей. Они кричали «Нас убьют, нас убьют, отпустите нас!». Они предлагали все что угодно. Одна женщина даже что-то говорила про каннибализм. Нам она сказала: «Подходите, мы вам ничего не сделаем». А потом уже наступила наша очередь. Когда люди умирали, их бросали в общую могилу, поливали бензином и сжигали.

Когда мы пришли на Буг, у нас все забрали. Мы все время были голодны. Каждым утром, когда мы просыпались, десятеро были уже мертвые. Есть было нечего. Было холодно. Мертвых стаскивали за шеи в одну кучу и тоже сжигали.

Там, где мы жили, рос подсолнечник. Кто мог, рвал его и ел семечки. Но тех, кто на этом попадался, расстреливали. Из стеблей этого подсолнечника мы разводили огонь. Это были наши дрова.

Когда мы вернулись [в Румынию], у нас ничегошеньки не было. Нас встретили венгры [представители венгерского меньшинства в Трансильвании], они дали нам жилье и пищу. Но был среди них один преступник, который после нашего возвращения заявил, что отправит всех нас, цыган, назад. Но тогда за нас заступились другие венгры. Они сказали ему: «Иди отсюда. Тебе не место в нашем селе, уходи». Его побили, и он бежал.

